Historie Kapucínského balzámu

(Balsamum capucinorum)

Kapucínský balzám byl léčivý prostředek, vyráběný v **kapucínském klášteře v Praze** na Hradčanech na Loretánském náměstí od konce 18. století do roku 1950. V tomto roce došlo v rámci „akce K", připravené komunistickým režimem, k násilnému přesunu všech řeholníků do internace. Bratři, kteří se zabývali výrobou tohoto prostředku, si vzali veškeré výrobní postupy sebou na věčnost. Jediné co se dochovalo byly částečné záznamy o složení, které měl v držení na tajném místě provinciál kapucínů.

Šlo o lihovou tinkturu, jejíž receptura vycházela z přípravku dr. **Oswalda Crolla** (1563-1609), který byl osobním lékařem **císaře Rudolfa II.** Hlavními složkami byly **Balsamum Peruvianum, Gummiresina myrrha, Gummiresina olibanum** a **Styrax** spolu s mnoha různými rostlinnými drogami.

Balzám se stal **oblíbeným lidovým léčivem** a byl prodáván i do **zahraničí** (Německo, Polsko, USA, Irsko, Belgie). Prostředky získané z prodeje balzámu sloužily na financování oprav kláštera a místních teologických studií.

Z historického hlediska je doložena existence a provoz domácí lékárny v letech 1680-1822 vedené jedenácti známými řádovými lékárníky. Farmaceutická výroba, která byla realizována klášterem od konce 18. století až do jeho násilného zrušení roku 1950, svědčí o účinnosti a prospěšnosti vyráběných produktů. Kromě výroby Hoffmanských a meduňkových kapek to byla především výroba proslulého kapucínského balzámu, **léčivé speciality** s řadou indikací.

Balzámy, jako lékové formy byly v barokní farmacii **oblíbeným prostředkem**. Jelikož v tomto období nebyla ještě známa účinnost a použití antibiotik, byly balzámy s ohledem na obsahové látky rostlin, užívány jako antiseptické, protizánětlivé a analgetické prostředky. Použití bylo jak vnitřní, pár kapek emulgovaných ve sklenici vody, tak i jako účinné dermatologikum.

Všechny balzámy vychází z tzv. **Balsamum vulnerarium** ***(Zajizvující balzám)***, jak již bylo výše uvedeno, jehož autorem je dr. **Oswald Croll**.

Mezi nejznámější vyráběné balzámy patří **Balsamum de Burrhy** ***(Balsamum Innocenti IX)*** italského alchymisty, který se jmenoval Josephus Franciscus Borrih (1616-1695). Do dnešních dnů je vyráběn tzv. **Jeruzalémský balzám - Balsamum Hierosolymitanum**, jehož autorství je připisováno františkánskému lékárníkovi jménem **Antonio Menzani di Cuna** (1650-1729) z roku 1711, který je doposud vyráběn a jehož protizánětlivé, antiseptické a antioxidační **účinky** potvrdily i novodobé klinické testy.

Nejstarší nalezenou datovanou zmínku o Kapucínském balzámu uvádí spis **Medicina castrensis chirurgica** z roku 1745, která mezi prostředky na léčení ran vypisuje i *„der berühmte und sehr durchdringende Capuciner-Balsam" (slavný a velmi pronikající kapucínský balzám).*

Za zmínku stojí i to, že v kapucínském klášteře na Loretánském náměstí byly kromě balzámu připravovány i jiné přípravky. V období mezi roky 1856-1865, dle historických záznamů byly v klášteře vyráběny dvě další speciality: **Hoffmannské kapky** (Spiritus aetheris) a **Meduňkové kapky** (Spiritus melissae compositus). Ve druhé polovině 19. století se vedle kapucínského balzámu začala v klášteře vyrábět i takzvaná **Svatojosefská kapucínská mast**, což byl v masťovém základu (Unguentum hydrargyri rubrum) rozmíchaný kapucínský balzám.

Současnost- začátek nové výroby

V roce 2018 se na nás obrátil otec provinciál kanonie kapucínů v ČR. Jelikož se v rámci **Benediktinského opatství v Rajhradě** již po dobu cca 20 roků zabýváme zpracováním léčivých rostlin, jejich extrakcí a finalizací produktů a máme přístup k velmi starým recepturám, byli jsme požádání o spolupráci - znovuoživení výroby **Kapucínského balzámu.** Podle původních záznamů, které obsahovaly pouze složení, jsme dva roky pracovali na technologii výroby. Zkušenosti se zpracováním léčivých rostlin se nám vyplatily, a s použitím moderních technologických výdobytků se nám zadařilo znovu přivést v život legendu mezi balzámy.

Jelikož se od roku 1950 mnohé změnilo, tím máme na mysli i vstup ČR do EU, ocitli jsme se před velkým problémem - textu na etiketách výrobku - tzv. Zdravotních tvrzeních. Podle direktiv EU se nesmí bylinám přisuzovat v doplňcích stravy žádné léčivé účinky.

Spotřebitel tedy musí sám ohodnotit blahodárnost působení tohoto výrobku.

Portfolio se bude rozšiřovat...

Jak je uvedeno výše, v Hradčanském klášteře se vyráběla i **Svatojosefská mast**. V současné době probíhají dermatologické testy pro úspěšnou registraci nového kosmetického přípravku. Ve složení bude mimo jiné i **olej z černuchy** (Nigella) a **olej z růže šípkové** (Rosa canina). Všechny extrakty se vyrábí u nás, tím se myslí i lisování rostlinných olejů za studena.

Podstata spolupráce

Jelikož nás velmi potěšila důvěra bratří kapucínů s námi spolupracovat, bylo dohodnuto, že **část ceny výrobků, bude určena ve prospěch kanonie kapucínů v ČR** pro rozvoj jejich bohulibé činnosti a na podporu udržování historicko-uměleckého dědictví.